

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

ÉPÍTÉSZETI ALKOTÁS TERVE

SZJSZT-24/09/1

A Siófoki Városi Bíróság megkeresése

A megkereső által feltett kérdések

1. A szakértő testület feladata annak megállapítása – a bíróság és a nyomozati iratok áttekintését követően – hogy a nyomozati iratok 59. oldalán csatolt 2/B jelzésű rajz (villámház), a Siófok Város jegyzője által 34. sorszámú utóiratban a bírósághoz becsatolt 2007. július 9-i dátumú, a Polgármesteri Hivatalnál 2009. július 12. napján érkeztetett, a főépítészhez címzett beadvány mellékletét képező vázrajz egybevetése után, hogy a K. A. által beadott engedélyezési tervdokumentációban található-e olyan elem, amelyből arra lehet következtetni, hogy az engedélyezési terv a fenti vázlatok alapján készült.

Azaz helytálló-e a sértettnek azon állítása, hogy az általa készített vázlat az alapja az engedélyezési tervnek, avagy a vádlott előadása támasztható alá, mely szerint az ő szabadkézi rajza az engedélyezési terv alapja.

2. Nyilatkozzon a szakértő testület a védő azon kérdésére is, hogy egy megrendelő által készített skiccnak lehet-e szerzői jogi védelme, valamint levezethető-e K. A. tervdokumentációja az M. Kft. terveiben.

3. A szakértő testület egyéb megállapításai.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Ad 1. Az eljáró tanács a kérdésre a mellékelt nyomozati iratok 59. oldalán csatolt 2/B jelzésű rajz (a továbbiakban: „rajz”) és a 2007. július 6-i dátumú,¹ a polgármesteri hivatalnál 2009. július 12. napján érkeztetett, a főépítészhez címzett, a beadvány mellékletét képező vázrajz (a továbbiakban: „vázlat”) elemzésével válaszolt.

¹ A megkeresés a beadvány dátumaként, feltehetőleg elírás következtében, 2009. július 9-ét említ.

a) A nyomozati iratok 59. oldalán csatolt 2/B jelzésű rajz (rajz) elemzése

A rajzon egy szállodaépület valamely szintjének az alaprajzi kialakítása látható. A rajzról leolvasható, hogy a javaslat hármasság tagolású épülettömbben helyezi el a szállodai szobákat, oldalfolyosós megközelítéssel. A szobákat tartalmazó épülettömb három egységből kettő csuklószerűen összekapcsolódik, a harmadik rész tőlük elkülönül. A hármasság tömb egyes részei az alaprajznak nevezett ortogonális vetület irányából nézve szögben elfordulnak egymástól, valahogy úgy, ahogy a lesújtó villámot szokták stilizáltan ábrázolni, bizonyára így nyerte a kialakítás a „villámház” becenevet.

Leolvasható a rajzról a szobák és a hozzájuk kapcsolódó fürdőszobák és loggiák kialakításának mikéntje, ami megfelel a szállodákkal kapcsolatos általános, sztereotíp elképzeléseknek, annál azonban nem több, igaz, nem is kevesebb. Az is leolvasható, hogy a szobaszárnyak előtt „előcsarnok részt formáltak”, ahonnan a tervezett konferenciaterem és a szekciótérmegek megközelíthetők.

Önmagából a rajzból az épület egészének tervezett kialakításával kapcsolatban a fentiek túl sokat nem tudunk meg; nem olvasható ki, hogy az épület milyen helyszínre kerül, és hogyan használná ki a helyszín adottságait. Az sem derül ki, hogy helyezne-e el más tömegeket is a tervezési helyszínen, de az sem, hogy hány szintesek a rajzon szereplő egyes épületrészek tömegei.

b) A 34. sorszámú utóiratban csatolt mellékletben szereplő, a főépítéshez címzett beadvány mellékletét képező vázlat elemzése

A vázlaton valószínűleg a szóban forgó építési helyszínre vonatkozó beépítési elképzelés látható. A vázlat nagyon kevés adatot tartalmaz, csupán ezekre az adatokra alapozva szinte semmilyen megállapítást nem lehetne tenni. A vázlatból nem olvasható ki, hogy a helyszín hol van, sem az, hogy a felvázolt kontúrok mit óhajtanak ábrázolni. Következtetéseket csak úgy vonhatunk le, hogy a vázlaton szereplő néhány vonalat, kontúrt a megismert tervezési célok és a bírósági és a nyomozati iratok áttekintése alapján visszakövetkeztetve, kellő empátiával és képzeletünk segítségével jelentéssel ruházzuk fel.

A csatolt nyomozati iratokban szereplő tervezési feladat ismeretében alappal valószínűsíthető, hogy a vázlat egy szálloda elhelyezésére vonatkozó diszpozíciós ábra. Feltételezhető az is, hogy a kialakítás két – egymással mintegy 30 fokos szöget bezáró, valószínűleg szállodai szobák elhelyezésére szolgáló főtömeget javasol az azokat csuklószerűen összekötő épületrésszel, valamint az így „Z” betű formáját öltő épülettömb mellett, a telek két szabadon maradó, átellenes sarkában külön elhelyezkedően, két más funkciót szolgáló tömeget.

A vázlat tekinthető valamiféle beépítési diszpozíció vázlatának, bár nem ad támpontot az építészeti kialakítás alapvető kérdéseire, a tömegek alaprajzi méretére, a tömegek magasságára vagy az egyes tömegeket alkotó épületszintek számára. Arra is csak részben lehet kikö-

vetkeztetni, hogy a vázlaton szereplő egyes kontúrok vagy foltok a tervezési feladat, azaz az építető által elvárt funkció megvalósításának miféle módon kívánnak megfelelni.

A bíróság által feltett kérdés megválaszolásához szükséges a csatolt engedélyezési terv elemzése is, legalább abban a mélységben, hogy az a rajzzal és a vázlattal összevethető legyen. Az eljáró tanács azt állapította meg, hogy az engedélyezési terv lapjain szereplő szállodának a szállodai szobákat tartalmazó tömege két egymással mintegy harminc fokos szöglet bezáró tömegrészből áll, a két tömeget csuklószerűen köti össze egy épületrész. Az így „Z” betű formáját öltő alaprajzi kialakítás és épülettömeg mellett, a telek két szabadon maradó, átellenes sarkában helyezi el az ún. „nagytermet”, illetve az úszómedencét.

Ezt követően az eljáró tanács az engedélyezési tervet összevetette a rajzzal és a vázlattal, és az alábbi megállapításokat tette.

a) A rajz a diszpozíció elemi szintjén vizsgálva nem tartalmaz olyan elemet, illetve nem mutat olyan hasonlóságot, amiből arra lehetne következtetni, hogy az engedélyezési terv annak alapján készült volna el.

b) A vázlat a diszpozíció elemi szintjén vizsgálva mutat hasonlóságokat az engedélyezési terv kialakításának koncepciójával, még akkor is, ha a vázlat alapján a tervezői szándék csak korlátozottan fejeződik ki. A tömegek elhelyezkedése és egymáshoz való viszonya rokonnak mondható. Ez persze körülbelül csak abban a szerény mértékben igaz, amennyiben a vázlat meghatározza, kijelöli az építészeti szándékot.

A fentiek alapján kimondható, hogy az engedélyezési terv építészeti diszpozíciója tükrözi a vázlatban szereplő sematikus elképzelést. A tervezési munka megkezdésekor a vázlat kiindulópontként, iránymutatásként szerepet játszhatott, azt azonban ezzel együtt sem lehet kijelenteni, hogy az engedélyezési terv pusztán a vázlat alapján készült volna el, elsősorban azért, mivel ehhez a vázlat túlságosan kevés építészeti determinációt tartalmaz. Egy ilyen felületes információkat közlő vázlat figyelembevételével számtalan különböző építészeti kialakítás jöhetne létre.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy a tervezési folyamatban a megrendelő számos különböző módon instruálhatja a tervezőt, például grafikusán kifejezett ötletekkel, vázlatokkal (skiccekkal), szóban vagy írásban rögzített elvárásokkal, utasításokkal, részletekkel. A tervező ezek összessége ismeretében végzi el feladatát és alakítja ki a terveket, ezért az instruálási folyamat egyes kiragadott elemei önmagukban gyakorta nem reprezentálják teljes körűen a megrendelő elvárásait.

Az eljáró tanács a fentiek mellett azt is meg kívánja jegyezni, hogy az alaposabban kimunkált városrendezési tervek, szabályozási tervek sok esetben tartalmaznak a vázlatához hasonló mélységű determinációkat, ez ugyanakkor nem jár azzal, hogy a rendezési tervet készítő szakember egy adott beépítés konkrét – és a rendezési terv koncepcióját követő – építészeti kialakításával kapcsolatban szerzői jogot kívánna érvényre juttatni.

Ad 2. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. §-ának (2) bekezdése *k)* pontja szerint „az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épület-együttes ...” szerzői jogvédelem alá tartozik, ha az megfelel a hivatkozott jogszabályhely (3) bekezdésében meghatározott, az egyedi, eredeti jellegre vonatkozó feltételeknek. Az Sztj. ugyanakkor nem határozza meg az építészeti alkotás tervének fogalmát, és azt sem, hogy a tervezési folyamatnak melyik az az első részeredménye, amely megalapozhatja a szerzői jogi oltalmat.

A testület egységes gyakorlata szerint (pl. SZJSZT 28/01 számú szakvélemény) ugyanakkor a látványterv lehet egy építészeti terv első olyan változata, amely szerzői jogi védelem alatt állhat, mivel egyértelműen és kellő mélységben tartalmazhatja azt a legfontosabb funkcionális, műszaki és esztétikai tartalmat, amely determinálhatja az építészeti alkotást és igazolhatja annak egyedi, eredeti voltát. A korábbiakban már megvizsgált vázlat azonban az eljáró tanács megítélése szerint nem tartalmazza azokat a legfontosabb építészeti determinációkat, tartalmi és esztétikai elemeket, amelyek egyértelműen meghatároznák a későbbi tervezési folyamat valamennyi jelentős elemét, így amelyek megalapoznák a terv egyéni, eredeti jellegét. Mivel a bemutatott vázlatnak sem a tartalma, sem pedig a megjelenítése nem éri el azt a szintet, ami meghatározhatná egy építészeti alkotás tartalmi és formai elemeit, ezért építészeti műként szerzői jogi védelmet nem élvez.

Az eljáró tanács megítélése szerint a vázlat egy építészeti mű ötletének tekinthető, amely az Sztj. 1. § (6) bekezdése okán szerzői jogi oltalmat nem élvezhet.

Az eljáró tanács a fentiek mellett azt is meg kívánja azonban jegyezni, hogy elméletileg nem zárható ki azon alkotások képzőművészeti (grafikai) műként történő szerzői jogi oltalma, amelyek építészeti műként vagy azok ötleteként – az egyéni, eredeti jelleghez megkívánt kidolgozottság híján – nem állnak oltalom alatt. Ezt a vizsgálatot az eljáró tanács, mivel annak a jelen ügy szempontjából relevanciája nincsen, illetve a bíróság erre vonatkozó kérdése hiányában nem végezte el.

Noha a K. A. Kft. csatolt tervdokumentációjának és az M. Z. Kft. csatolt terveinek kidolgozottsága között jelentős különbség állapítható meg, az eljáró tanács a dokumentumok között nem azonosít több hasonlóságot, mint amennyi ne lehetne szükségszerű következménye az azonos feladatnak, valamint az azonos építetói követelményeknek és elvárásoknak, tehát az azonos tervezési programnak, és a hazai szállodatervezési rutin általánosan bevált gyakorlatának.

Ad 3. Az eljáró tanácsnak egyéb észrevétele nincs.

Dr. Hajagos Éva, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Jékely Zsolt, a tanács szavazó tagja

KÖZÖS MŰ, ÁTVÉTEL MEGÍTÉLÉSE TANÍTÓI SEGÉDLETEK ESETÉBEN*SZJSZT-07/09/2²**A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság megkeresése**A bíróság által feltett kérdések*

1. A bíróság kéri, hogy a szakértő testület a fenti felperesi, alperesi beadványokat tekintse át, és ezek alapján szíveskedjen pontosítani a szakvélemény ad 4. pontjában foglaltakat az alábbiakra is figyelemmel.

A bíróság a bizonyítási eljárást lefolytatta a közös mű létrehozására vonatkozóan, amely a 36. és 45. sorszámú jegyzőkönyvben található. Ennek alapján a bíróság álláspontja szerint egyértelműen megválaszolható az eredeti szerző kérdése.

Így kéri a bíróság, hogy szíveskedjen a szakértői testület pontosítani a fentiekre tekintettel a szakvélemény ad 4. pontjában foglaltakat, figyelemmel az ad 6. és ad 7. pontban foglalt táblázatra is.

2. A bíróság kéri, hogy a szakértői testület adjon arra a kérdésre választ, hogy helytálló-e az alperesnek a 69. sorszám alatti beadványa 5. pontjában megjelölt álláspontja, amely szerint a felek nem hoztak létre közös művet, a felperes csak egy fejezetet írt, és minden egyéb fejezetet az alperes írt.

Ad 1. Az eljáró tanács az első kérdés kapcsán észrevételezi, hogy a közös mű létrehozására vonatkozóan lefolytatott bizonyítási eljárás során beszerzett bizonyítékok – így a 36. és 45. sorszámú jegyzőkönyvben rögzített, egymásnak részben ellentmondó vagy nem egyértelmű tanúvallomások – alapján nem válaszolható meg egyértelműen az eredeti szerző kérdése. Az eljáró tanács az említett bizonyítékok mérlegelésére nem rendelkezik hatáskörrel, ezért álláspontja szerint a 2009. július 9. napján készült szakvéleményben alkalmazott szerzőségi vélelemből szükséges kiindulni. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szt.) 94/B. §-ának (1) bekezdése szerint – összhangban az 1975. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Unió Egyezmény Párizsban, 1971. július 24-én felülvizsgált szövege 15. cikkének (1) bekezdésével – ahhoz, hogy a mű szerzőit az ellenkező bizonyításáig szerzőnek tekintsék, elegendő, hogy nevük a műveiken a szokásos módon szerepeljen. Amint az eredeti szakvéleményben megállapításra került, a „Mellékletek”, a „Függelék” és az „Irodalomjegyzék” résznél a szerző személye nem került feltüntetésre, ezért e részeknél vélelmez-

² Az SZJSZT-07/09/1 számú véleményt az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2009. augusztusi számában tettük közzé.

hető, hogy a kiadvány címlapján megjelöltek szerint a szerzők e részeket közösen állították össze (vagyis az eredetiség hiányából fakadóan nem alkották, hanem szerkesztették).

Ebben az esetben, ha az eredeti közös művet a szerzők (az abban foglaltakkal egyezően) közös alkotói cél elérése érdekében, együttesen és egymás részeire tekintettel hozták létre, a közös mű (vagyis az eredeti kiadvány) más művekkel (akár az egyik eredeti alkotó új fejezeteivel) való kiegészítéséhez az Sztj. 5. § (2) bekezdésének értelmében az eredeti mű társszerzőjének engedélye is szükséges.

E körben ugyanakkor vizsgálendő az is, sérti-e a közös mű további hasznosítását az egyik szerzőtárs alkotásának kihagyásával, illetve e részek „pótlásával” született új alkotás. E szabályozás célja ugyanis elsődlegesen az, hogy adott esetben az engedély nélküli új mű hasznosítása ne károsítsa az eredeti, közös mű hasznosítását, illetve az eredeti mű társszerzőjének érdekeit. Jelen esetben tehát az eljáró tanács álláspontja szerint indokolt lenne annak vizsgálata is, sérült-e az eredeti mű hasznosítása az új kiadvánnyal, amennyiben az eredeti művet valóban a társszerző felperes engedélyének megtagadása miatt nem lehetett újra megjelentetni. Az eredeti kiadvány sikere ugyanakkor – a társszerző által alkotott részek elhagyásával is – adott esetben hozzájárulhatott az új kiadvány sikeréhez is, ezért ennek mérlegelése ugyancsak indokolt lehet.

A fent leírtakat, valamint a 6. és 7. kérdésre adott válaszban szereplő táblázatot az eljáró tanács összekapcsolja annyiban, hogy az eredeti mű részeinek az új művel (műrészletekkel) történő összekapcsolásához – ha az eredeti kiadvány közös cél érdekében, egyidejű alkotómunka eredményeként született – a társszerző engedélye lett volna szükséges. Ez még akkor is így van, ha az alperes az új kiadványban az eredeti társszerző felperes által alkotott részt nem használta fel. Az eredeti, felperesi vagy közös részek szerzői jogi oltalmára, illetve azok átvételére vonatkozóan tett észrevételeit tehát a tanács fenntartja, annak megerősítésével, hogy az átvételre került részek esetében valószínűsíthető, hogy se nem a felperes, se nem az alperes, hanem egy korábban készült tanulmány alkotója az eredeti szerző.

Ad 2. Amennyiben az a kérdés, a felek hoztak-e létre közös művet, a válasz egyértelműen igen. Ebben az esetben maga a kiadvány számít közös műnek, tehát még ha csak egy fejezetet írt is abban a felperes, a mű egésze közös alkotásnak minősül (a „mennyiségnek” legfeljebb a szerzőségi arányok megállapításánál lehet jelentősége).

Ha azonban a kérdés arra irányul, hoztak-e a felek közösen (vagyis azonos alkotói szándékkal) művet létre, kérjük az ad 1. pontban leírtakat figyelembe venni.

*Marácziné dr. Mann Judit, a tanács elnöke
Dr. Gondol Daniella, a tanács előadó tagja
Dr. Munkácsi Péter, a tanács szavazó tagja*

Összeállította: dr. Kiss Zoltán